

УДК 657.1

Бухгалтерський облік, аналіз та аудит

**ЗАСТОСУВАННЯ АНАЛІТИЧНИХ ПРОЦЕДУР ПРИ АУДИТІ
БЕЗПЕРЕПВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ
ANALYTICAL PROCEDURES APPLICATION AT AUDIT OF GOING
CONCERN**

Мултанівська Т. В.,

*кандидат економічних наук., доцент кафедри контролю і аудиту
Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця*

Горяєва М. С.,

*старший викладач кафедри бухгалтерського обліку
Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця*

АНОТАЦІЯ. Розглянуто теоретичні підходи щодо визначення поняття аналітичних процедур в аудиті. Доведено, що аналітичні процедури є основним способом отримання аудиторських доказів дотримання принципу безперервності діяльності. Запропоновано застосування аналітичних процедур аудиту безперервності діяльності на всіх етапах аудиторської перевірки.

Ключові слова: аналітичні процедури, безперервність діяльності, аудиторські докази, етапи аудиту, запит до управлінського персоналу.

АННОТАЦИЯ. Рассмотрены теоретические подходы к определению понятия аналитических процедур в аудите. Доказано, что аналитические процедуры являются основным способом получения аудиторских доказательств соблюдения принципа непрерывности деятельности. Предложено применение аналитических процедур аудита непрерывности деятельности на всех этапах аудиторской проверки.

Ключевые слова: аналитические процедуры, непрерывность деятельности, аудиторские доказательства, этапы аудита, запрос управленческому персоналу.

ANNOTATION Considers theoretical approaches to the definition of analytical procedures in auditing. It is proved that the analytical procedures are the primary means of obtaining audit evidence of compliance with the principle of going concern. Proposed the use of analytical audit procedures of going concern at all stages of the audit.

Keywords: analytical procedures, going concern, audit evidence, audit steps, the query management personnel.

Постановка проблеми. Аналітичні процедури є одним із способів отримання прийнятних та достатніх аудиторських доказів для формулювання думки незалежного аудитора стосовно повноти та достовірності фінансової звітності. Це найбільш складний вид аудиторських процедур, але в той же час і найбільш ефективних в силу їх економічності та результативності здійснення. Вони дозволяють скоротити обсяг і терміни проведення аудиту, досягти належної якості перевірки, забезпечити об'єктивність, реальність, доцільність контрольних дій будь-якого рівня і спрямованості.

Аналітичні процедури відіграють важливу роль в діагностиці припущення безперервності діяльності. Лише зрозумівши порядок організації аналітичних процедур при проведенні аудиту безперервності та послідовність їх здійснення, аудитори отримують системне узагальнення своїх знань, які зможуть застосувати в прикладному аспекті. Це обумовило необхідність розроблення методичних підходів до застосування аналітичних процедур при аудиті безперервності діяльності, що доводить актуальність теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналітичні процедури в аудиті досліджувалися в роботах таких вчених, як: Р. Адамс, Б. А. Аманжолова, Е. А. Аренс, І. М. Бєлоусова, С. М. Бичкова, А. В. Газарян, Є. М. Гутцайт, Ю. О. Данілевський, Ф. Л. Дефліз, І. М. Дмитренко, Н. І. Дорош, Р. О. Костирко, М. І. Кутер, Дж. К. Лоббек, С. В. Панкова, О. А. Петрик, Дж. Робертсон, В. В. Скобара, В. П. Суйц, М. В. Тарасова, М. Б. Хірш, А. Д. Шеремет, Г. А. Юдіна та ін. При значній кількості наукових

напрацювань недостатньо вирішеною залишається проблема комплексного застосування аналітичних процедур в оцінці дотримання припущення про безперервність діяльності, багато питань потребують більш глибокого дослідження.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. На сьогоднішній день не розроблені нормативні та методичні рекомендації щодо використання аналітичних процедур при аудиті безперервності. У зв'язку з цим виникає необхідність теоретичного обґрунтування та подальшого дослідження застосування аналітичних процедур в аудиті безперервності діяльності за етапами аудиту фінансової звітності.

Метою статті є поглиблення теоретичних досліджень і розробка практичних рекомендацій щодо застосування аналітичних процедур при аудиті безперервності діяльності.

Виклад основного матеріалу. Важливою метою аудиту поряд з висловленням думки про достовірність фінансової звітності є оцінка безперервності діяльності підприємства, що за формулюванням і методам рішення є аналітичною проблемою та передбачає розширення застосування аналітичних процедур, які дозволять більш повно і якісно виконати перевірку. Такий підхід формує новий погляд на аудит, орієнтує його на майбутнє, на оцінку можливостей наслідків подій, що відбуваються на підприємстві.

Застосування аналітичних процедур передбачено Міжнародними стандартами контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг (МСА), що використовуються в Україні в якості національних. МСА 520 «Аналітичні процедури» формулює аналітичні процедури як оцінку фінансової інформації, зроблену на основі аналізу ймовірних взаємозв'язків між фінансовими і нефінансовими даними, що охоплюють необхідне визначення ідентифікованих відхилень або взаємозв'язків, які не узгоджуються з іншою відповідною інформацією чи значно відрізняються від очікуваних величин [1, с. 464].

Слід зазначити, що в економічній літературі неоднозначно трактується поняття аналітичних процедур. Доволі часто аналітичні процедури розглядають як метод аудиту, метод одержання аудиторських доказів або їх ототожнюють з аналізом фінансово-господарської діяльності підприємства.

Так, думка Е. А. Аренса, Дж. К. Лоббека та Н. І. Дорош практично співпадає з трактуванням аналітичних процедур за МСА [2, с. 205; 3 с. 321].

В. Д. Андрєєв зводить аналітичні процедури до вивчення коефіцієнтів і тенденцій та не розповсюджує їх на взаємозв'язки між фінансовими і нефінансовими даними [4, с. 71]. Ми вважаємо дане формулювання неповним, недостатньо точним, так як воно, на нашу думку, базується виключно на вивченні статистичної інформації.

В. П. Бондар, С. М. Бичкова, Т. Ю. Фоміна, А. Ш. Гізятова ототожнюють аналітичні процедури з прийомами та методами економічного аналізу [5, 6, 7].

Ф. Л. Дефліз, Г. Р. Дженик, В. М. О'Рейлі, М. Б. Хірш доповнюють, що, крім фінансового аналізу, аналітичні процедури дозволяють провести обґрунтовану перевірку даних бухгалтерського обліку [8, с. 230].

А. Д. Шеремет та В. П. Суйц розглядають аналітичні процедури як дії аудитора, в ході яких він проводить аналіз співвідношень та закономірностей, що оснований на відомостях про діяльність особи, яка перевіряється, а також вивчає зв'язок цих співвідношень та закономірностей з іншою інформацією, виявляє причини можливих викривлень від неї [9, с. 221]. На нашу думку, недоліком такого трактування є відсутність в характеристиці даного поняття оціночної функції.

К. С. Сурніна зазначає, що аналітичні процедури використовуються для кількісної і вартісної оцінки інформації про факти господарської діяльності суб'єкта аудиту [10, с.13]. Наведене формулювання є, на наш погляд, не зовсім повним, так як в ньому не враховується використання нефінансової інформації.

Я. В. Степанова визначає аналітичні процедури як сукупність дій з

виявлення, вивчення, аналізу і оцінки співвідношень між фінансово-економічними та іншими показниками діяльності підприємства з метою виявлення нестандартних явищ і фактів, встановлення причин відхилень [11, с. 85]. Ми вважаємо дане формулювання достатньо повним, хоча воно не враховує прогностну функцію аналітичних процедур.

Розглянуті трактування не є оптимальними, оскільки не завжди відображають наявність співвідношень між досліджуваними явищами, недостатньо точно розкривають сутність аналітичних процедур.

Проведений аналіз наукових праць надав змогу авторам уточнити поняття аналітичних процедур в аудиті: аналітичні процедури – це дії аудитора, що направлені на отримання достатніх та прийнятних аудиторських доказів, які включають аналіз і оцінку співвідношень між фінансовою та не фінансовою інформацією підприємства, виявлення відхилень та вивчення їх причин, а також визначення прогностичних тенденцій діяльності підприємства.

Аналітичні процедури є основним способом отримання аудиторських доказів дотримання принципу безперервності діяльності. Їх застосування може вказати на такі аспекти діяльності підприємства, про які аудитору не було відомо і які зможуть допомогти оцінити ризики суттєвого викривлення, як того вимагає МСА 570 «Безперервність», при визначенні природи, часу та обсягу подальших аудиторських процедур. Вони допомагають визначити вплив припущення про безперервність діяльності на планування аудиту, надають можливість вчасного обговорення з управлінським персоналом питань, що можуть поставити під значний сумнів безперервність [1, с. 592].

Аудиторська оцінка застосовності припущення про безперервність діяльності виступає одним з найважливіших інструментів виявлення ознак, що свідчать про загрозу банкрутства.

В умовах збільшення кількості ризиків господарської діяльності в кризовий період аудиторська перевірка не може проходити так само, як при стабільному періоді, оскільки суттєво зростає кількість факторів, які

впливають на загрозу безперервності діяльності. Така оцінка являє собою складний аспект аудиторської практики.

Недоцільно розглядати аналітичні процедури тільки з позиції фінансового аналізу в аудиті. Як відомо, фінансовий аналіз призначений для оцінки стану і ефективності використання економічного потенціалу підприємства та прийняття управлінських рішень щодо його діяльності.

Але існуючі методики оцінки фінансового стану підприємства та ризиків його можливого банкрутства не вирішують проблем виявлення перспектив його функціонування, так як жодна з них не ставить за мету підтвердити застосовність припущення про безперервність діяльності як одного з основних принципів бухгалтерського обліку, що саме і забезпечує аудит фінансової звітності.

Аналітичні процедури аудиту, як і фінансовий аналіз, використовують ті ж самі методи економічного аналізу. Але їх виконання, насамперед, передбачає використання таких загальних методів наукового пізнання, як порівняння, аналіз і синтез. При цьому необхідно враховувати, що застосування аналітичних процедур в аудиті обумовлено причинно-наслідковими зв'язками між аналізованими показниками, як фінансовими, так і нефінансовими.

Змістову характеристику аналітичних процедур при аудиті безперервності діяльності складають:

оцінка достовірності відображення облікової інформації у фінансовій звітності, реєстрах синтетичного обліку та обліковій документації;

зіставлення фактичних даних з даними попередніх періодів, планів, норм і нормативів;

аналіз динамічних рядів за показниками фінансової звітності за оцінками достатності репрезентативності ознак ряду і його трендів;

аналіз показників господарської діяльності за факторними моделями детермінованих і стохастичних зв'язків;

виявлення та аналіз нетипових (незвичайних) відхилень.

Проведення аналітичних процедур передбачає визначення потенційних сфер, де можуть бути припущені викривлення відносно безперервності діяльності, і включає порівняння аналітичних показників та дослідження динаміки їх фінансових коефіцієнтів.

Згідно з МСА 520 «Аналітичні процедури» аудитор, виходячи з професійного судження, сам обирає види аналітичних процедур. Їх зміст та обсяг залежать від багатьох факторів: наявної інформаційної бази та її якості, вартості проведення аналізу, особливостей діяльності підприємства, оцінки ризику та суттєвості та інше [1, с. 466].

В організаційному аспекті процес аудиту поділяється на наступні етапи: предаудит (підготовчий), планування (організаційний), перевірка по суті (технологічний) та заключний (результативний).

Як зазначено в МСА 520 «Аналітичні процедури», аудитор в ході виконання аудиту повинен отримати достатні та прийнятні аудиторські докази при виконанні аналітичних процедур на етапі перевірки по суті, розробити та виконати аналітичні процедури на заключному етапі перевірки при формуванні думки про вірогідність фінансової звітності [1, с. 464]. Можна зробити висновок, що МСА не акцентують увагу на застосуванні аналітичних процедур в ході предаудиту та планування.

В літературі існує доволі розповсюджена думка, що підтверджує даний тезис МСА. Багато сучасних науковців вважають, що аналітичні процедури проводяться в рамках аудиторської перевірки саме для аналізу фінансово-господарської діяльності, який здійснюється на етапі перевірки по суті та на заключному етапі.

Ю. О. Данілевський вважає, що аналітичні процедури використовуються в ході формування думки про достовірність фінансової звітності суб'єкта господарювання, а аналіз його фінансово-господарської діяльності починається, строго кажучи, після того, як така достовірність встановлена, оскільки аналізувати фінансово-господарську діяльність підприємства при недостовірності його фінансової звітності зазвичай

безглуздо. Іншими словами, аналіз фінансово-господарської діяльності починається там, де закінчується аудит (тобто, і аудиторські процедури) фінансової звітності [12, с. 176].

Аудиторська перевірка є цілісним комплексом дій, яка передбачає врахування взаємозв'язків його елементів, при цьому сутність аналітичних процедур в аудиті зводиться до наявності причинно-наслідкових зв'язків між аналізованими фінансовими та нефінансовими показниками, тому логічно вважати, що аналітичні процедури безперервності діяльності повинні застосовуватися аудитором протягом усього процесу аудиту.

Барановська Т. В. вважає, і автори з нею згодні, що здійснення аналітичних процедур є невід'ємним атрибутом на етапі предаудиту як підготовчому етапі (попередня оцінка фінансового стану клієнта для обґрунтування рішення про співпрацю з метою визначення характеру, часу і обсягу інших аудиторських процедур), в ході планування (з метою розробки загальної стратегії, складання плану аудиту та програм за елементами перевірки) і на заключному етапі (для загальної оцінки фінансового стану, діагностики безперервності діяльності, що обов'язково включається до аудиторського висновку).

Етап перевірки по суті у випадку обов'язкового аудиту більш пов'язаний з реалізацією іншого компонента аналітичних процедур – економічного аналізу як способу мислення, аналізу як загальнонаукового методу, порівняльними процедурами різного характеру [13, с. 11-16].

Аналітичні процедури це комплексне явище, яке передбачає використання економічного аналізу в двох проявах – як способу мислення при вивченні економічних явищ і процесів (пізнання дійсності) та економічний аналіз як сукупність спеціальних знань (галузь наукових знань).

Аналітичні процедури аудиту безперервності діяльності необхідно організувати в чіткій послідовності дій з отриманням результатів у вигляді аудиторських доказів відповідно до вимог МСА 520 «Аналітичні процедури» та розроблених внутрішньофірмових стандартів аудиторської фірми.

Слід зауважити, що застосування будь-якої аналітичної процедури відбувається у декілька етапів: визначення мети аналітичної процедури, вибір її виду, виконання даної процедури, аналіз результатів її виконання.

На кожному етапі аудиту повинні виконуватися необхідні, на наш погляд, аналітичні процедури безперервності діяльності. Такі процедури були визначені у працях наступних науковців: Е. А. Аренса, Т. В. Барановської, С. М. Бичкової, В. П. Бондара, А. Ш. Гізятової, Ю. О. Данілевського, К. С. Сурніної, А. Д. Шеремета та ін.

На нашу думку, аналітичні процедури на етапі предаудиту допоможуть аудитору у вивченні особливостей діяльності клієнта та його середовища, якісно провести тестування системи внутрішнього контролю, виконати експрес-діагностику господарської діяльності, скоротити число детальних аудиторських процедур. На етапі планування їх застосування надасть можливість визначити загальний рівень суттєвості, оцінити аудиторські ризики, допомогти у розробці загальної стратегії та плану аудиту в частині безперервності діяльності.

Авторами узагальнено методичні підходи щодо організації аналітичних процедур аудиту безперервності діяльності (рис. 1.).

Організація аналітичних процедур при аудиті безперервності діяльності починається на етапі предаудиту, який є початковим або підготовчим етапом проведення усєї перевірки та складається з декількох стадій. На даному етапі застосовуються кількісні та не кількісні аудиторські процедури.

Перша стадія предаудиту – це ознайомлення з бізнесом клієнта. В ході ознайомлення з бізнесом клієнта організація аналітичних процедур проводиться за двома напрямками: розуміння діяльності потенційного замовника аудиту; попередній аналітичний огляд.

Аудиторська група до початку роботи на об'єкті повинна вивчити галузеві особливості підприємства, його організаційної структури, виробничі та фінансові зв'язки, юридичні зобов'язання, що передбачено МСА 210 «Узгодження умов завдання з аудиту» [1, с. 113].

* – моніторинг – перевірка повноти, достовірності та своєчасності виконання аналітичних процедур, заповнення робочих документів, складання висновків за розрахунками, здійснюється впродовж всієї аудиторської перевірки

Рис. 1. Методичний підхід до організації аналітичних процедур аудиту безперервності діяльності

Розуміння діяльності суб'єкта господарювання та його середовища, точної оцінки рівня аудиторського ризику застосування аналітичних

процедур на підтвердження припущення безперервності діяльності дозволяє скоротити кількість та обсяг інших процедур аудиту, а також оптимізувати час перевірки та виявити потенційних користувачів аудиторського висновку, провести аналіз зовнішніх і внутрішніх чинників ризику діяльності підприємства та виявити ознаки подій, що ставлять під сумнів дотримання припущення безперервності діяльності. Необхідна інформація отримується за допомогою наступних аналітичних процедур: аналізу засновницьких документів і складу власників; аналізу організаційної структури підприємства; внутрішньогалузевого аналізу; порівняння фактичних видів діяльності з діяльністю за Статутом; аналізу конкурентоспроможності; оцінки взаємовідносин з постачальниками та покупцями.

Застосування аналітичних процедур на даній стадії здійснюється з метою попереднього діагностування (експрес-діагностики) можливих викривлень фінансової звітності, у тому числі, в частині безперервності діяльності. Таке попереднє діагностування є простішим і дешевшим, ніж процедури по суті, які орієнтовані на роботу з бухгалтерською документацією. При цьому можуть використовуватися такі аналітичні процедури: розрахунок і аналіз розміру чистих активів, попередній розрахунок і аналіз основних фінансових показників діяльності підприємства, попередній горизонтальний і вертикальний аналіз балансу та звіту про фінансові результати, аналіз заборгованості. Проведена експрес-діагностика, маючи за мету формування попередньої думки про безперервність діяльності підприємства, дозволяє систематизувати групи факторів, і провести оцінку масштабу їх впливу.

Другою стадією предаудиту є складання листа-зобов'язання (в частині аудиту безперервності діяльності). Аудитор повинен перевірити, чи виконав управлінський персонал попередню оцінку здатності підприємства безперервно продовжувати свою діяльність, як того вимагає МСА 570 «Безперервність» [1, с. 586]. З цією метою на даній стадії необхідно скласти запит про безперервність діяльності до управлінського персоналу.

Управлінський персонал, даючи відповідь на такий запит, свідчить аудитору про власну оцінку здатності підприємства безперервно продовжувати діяльність.

На підставі отриманої відповіді управлінського персоналу та її аналізу аудитор повинен розробити робочий документ про прийняття рішення про початок роботи клієнтом, як того вимагають пп. 26-28 Міжнародного стандарту контролю якості 1 «Контроль якості для фірм, що виконують аудити та огляди фінансової звітності, а також інші завдання з надання впевненості і супутні послуги» (далі – МСКЯ 1) [1, с. 47-48]. Результатом етапу предаудиту є укладання договору (листа-зобов'язання). Аудитор, отримавши розуміння, чи є сумнів у тому, що суб'єкт господарювання може функціонувати безперервно в майбутньому, оцінює його на наступних етапах аудиту.

За МСА 300 «Планування аудиту фінансової звітності», планування є не окремим етапом аудиту, а безперервним і повторюваним процесом, який розпочинається невдовзі після завершення попереднього аудиту та продовжується впродовж всієї аудиторської перевірки [1, с. 266].

Для розробки загальної стратегії проведення аудиторської перевірки та складання плану аудиту, у тому числі безперервності діяльності, застосовуються аналітичні процедури. Для ідентифікації та оцінки ризиків суттєвого викривлення, які проводяться у ході планування, аудитором використовуються процедури, що пов'язані з оцінкою ризиків стосовно загрози безперервності діяльності, а саме: аналіз основних положень значних договорів (значних правочинів) об'єкта перевірки; аналіз змін у нормативних документах з бухгалтерського обліку та оподаткування, які могли суттєво вплинути на відображення господарських операцій та їх результатів. Аудитор аналізує відхилення показників діяльності підприємства. Окремою стадією планування можна визначити складання програм з аудиту елементів фінансової звітності, що підлягають перевірці, у тому числі і програми аудиту безперервності діяльності. Програма аудиту безперервності

діяльності складається у розвиток плану аудиту та являє собою детальний перелік аналітичних процедур по суті, що необхідні для практичної реалізації плану аудиту. Аудитором також визначаються моделі прогнозування діагностики безперервності, що будуть використовуватися в ході перевірки по суті. Програма узгоджується з управлінським персоналом підприємства.

Організація аналітичних процедур на етапі перевірки по суті передбачає формування інформаційної бази та проведення оцінки дотримання підприємством припущення безперервності діяльності, яка може виконуватися за допомогою фундаментальної діагностики. Деякі види аналітичних процедур можуть повторюватися на різних етапах перевірки. Це означає, що аудитор на наступних етапах використовує вже уточнені дані значень основних результативних показників діяльності підприємства з урахуванням виправлень, зроблених за результатами аудиту. Аудитор продовжує горизонтальний і вертикальний аналіз балансу та звіту про фінансові результати підприємства, який було розпочато на етапі предаудиту, розширюючи при цьому кількість показників, що аналізуються.

Одним з видів аналітичних процедур по суті є оцінювання аудитором оцінки управлінського персоналу припущення про безперервність діяльності підприємства, в ході якої проводиться аналіз відповіді на запит про фактори, які окремо або в сукупності можуть поставити під значний сумнів безперервність.

Аудитор повинен також зробити запит до управлінського персоналу про події або умови, що виникли після періоду оцінки, які можуть поставити під значний сумнів безперервність діяльності підприємства. Якщо такі події або умови мають місце, можливо здійснення додаткових аналітичних процедур, як того вимагає МСА 570 «Безперервність» [1, с. 587].

З метою оцінки дотримання припущення безперервності діяльності аудитором можуть використовуватися різні підходи, один з яких заснований на застосуванні статистичних моделей, які передбачають розрахунок певного кола показників – індикаторів загрози банкрутства, єдиної методики не

знайдено, кожний автор пропонує свою власну, найбільш вдалу на його погляд сукупність показників.

На заключному етапі аудиту за результатами аналітичних процедур аудитор формує висновок щодо припущення безперервності діяльності підприємства. Узагальнення результатів аналітичних процедур є систематизацією недоліків у визначенні дотримання припущення безперервності діяльності. При цьому виявлені недоліки групують, оформлюють результати проміжного контролю, складають робочі документи у вигляді текстового матеріалу, таблиць, узагальнюють і відображають результати аудиту в заключних документах аудитора.

Весь процес аудиторської перевірки безперервності діяльності супроводжується моніторингом, метою якого є забезпечення якості проведення аналітичних процедур аудитором (внутрішній контроль якості).

Висновок. Таким чином, на підставі проведених досліджень можна зробити висновок, що аналітичні процедури є частиною аудиторських процедур і одним з ефективних інструментів аудиту безперервності діяльності. Вони націлені на оцінку достовірності інформації, що містяться у фінансових звітах і поясненнях до них.

Рівень впевненості користувачів у достовірності фінансової звітності залежить від обґрунтованості думки аудитора не лише про повноту та вірогідність відображення в ній активів, капіталу і зобов'язань, а й про наявність намірів, потреб, можливості ліквідації або суттєвого скорочення обсягів господарської діяльності підприємства. Аналітичні процедури, що запропоновано використовувати на всіх етапах аудиту фінансової звітності, дозволяють отримати достатні та прийнятні аудиторські докази безперервності діяльності та забезпечать надання інформації про реальну життєздатність підприємства.

Бібліографічний список:

1. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання

впевненості та супутніх послуг видання 2014 року. Частина I / Пер. з англ. – Київ, Міжнародна федерація бухгалтерів, Аудиторська палата України, 2015. – 1018 с.

2. Аренс Е. А. Аудит / Е. А. Аренс, Дж. Лоббек; Пер. с англ.; Гл. редактор серии проф. Я. В. Соколов. – М. : Финансы и статистика, 2001. – 560 с.

3. Дорош Н. І. Аудит: Методологія і організація: [монографія] / Н. І. Дорош. – К. : Знання, 2001. – 402 с.

4. Андреев В. Д. Практический аудит (справочное пособие) / В. Д. Андреев. – М. : Экономика, 1994. – 366 с.

5. Бондар В. П. Аудиторські процедури та проблеми їх розробки / В. П. Бондар // Вісник Житомирського державного технологічного університету / Економічні науки. Житомир: ЖДТУ, 2008. – № 1 (43). – С. 18–27.

6. Бычкова С. М. Практический аудит / С. М. Бычкова, Т. Ю. Фомина, под ред. С. М. Бычковой. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Эксмо, 2009. – 176 с.

7. Гизятова А. Ш. Аналитические процедуры аудита страховых организаций [Текст] : автореферат диссертации на соискание ученой степени канд. экон. наук : 08.00.12 «Бухгалтерский учет, статистика» / А. Ш. Гизятова; Самарская государственная экономическая академия – М., 2003. – 22 с.

8. Аудит Монтгомери / [Ф. Л. Дефлиз, Г. Р. Дженик, В. М. О'Рейли, М. Б. Хирш]; Под ред. Я. В. Соколова. – М. : Аудит, ЮНИТИ, 1997. – 542 с.

9. Шеремет А. Д. Аудит: Учебник. / А. Д. Шеремет, В. П. Суйц. – 5-е изд., перераб. и доп. – М. : ИНФРА-М, 2007. – 448 с.

10. Сурніна К. С. Аналітичні процедури в аудиті: методологія та організація Автореф. Дис. на здобуття наук. ступеня д-ра экон. наук : спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» К. С. Сурніна; Держ. служба статистики України, Нац. акад. статистики, обліку та аудиту. – К., 2012. – 35 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bibl.com.ua/ekonomika/21715/index.html?page=6>

11. Степанова Я.В. Аналитические процедуры в аудите. Обзор подходов // Инновационное развитие экономики. 2012. № 3 (9). – С. 85–93.

12. Данилевский Ю. А. Аудит: учеб. пособ. / Ю. А. Данилевский, С. М. Шапигузов, Н. А. Ремизов, Е. В. Старовойтова. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : ИД ФБК-ПРЕСС, 2002. – 544 с.

13. Барановська Т. В. Сутність аналітичних процедур в аудиті через призму економічного аналізу / Т. В. Барановська // Вісник ЖДТУ. – 2010. – № 4 (54). – С. 11–16.